

Dans la première moitié du XVIe siècle, André Vésale (1514-1564) – le célèbre anatomiste de la Renaissance, médecin à la cour de Charles Quint puis de Philippe II – se fait construire une demeure à Bruxelles. Les biens de la famille Vésale sont localisables entre la place Poelaert, les rues de la Régence, des Minimes et de l'Arbre. Plus tard, cette propriété sera partagée entre l'hôtel de Mansfeld-Bournonville (actuel hôtel de Merode) et le couvent des Minimes dont il ne subsiste que l'église.

In de eerste helft van de 16de eeuw liet Andreas Vesalius (1514-1564) – de beroemde anatomist tijdens de renaissance en tevens lijfarts aan het hof van Keizer Karel en Filips II – in Brussel een woning bouwen. Het domein van de familie Vesalius bevond zich tussen het Poelaertplein, de Regentschapsstraat, de Miniemenstraat en de Boomstraat. Later werd het eigendom verdeeld tussen het Hof van Mansfeld-Bournonville (het huidige hof van Merode) en het Miniemenklooster, waarvan enkel nog de kerk overblijft.

BRUXELLES DÉVELOPPEMENT URBAIN
BRUSSEL STEDELIJKE ONTWIKKELING
SERVICE PUBLIC RÉGIONAL DE BRUXELLES
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

www.monument.irisnet.be
E.R./V.U. : Arlette VERKRUYSEN
Bruxelles Développement urbain
rue du Progrès, 80 - 1035 Bruxelles
Brussel Stedelijke Ontwikkeling
Vooruitgangstraat, 80 - 1035 Brussel
Design by DMS - Ed. 2015

Légende - Legende

1 « Maison de Vésale » (disparu)
"Huis van Vesalius" (verdwenen)	7 Église Saints-Jean-et-Étienne aux Minimes
De Sint-Jan en Sint-Stefaan ter Miniemenkerk	11 Monument à la Nation belge
Monument aan de Belgische natie
2 Hooghuys (disparu)
Hooghuys (verdwenen)	8 Athénée Robert Catteau
Atheneum Robert Catteau	12 Hôtel de Mansfeld-Bournonville
(actuel hôtel de Merode)
3 Galgenberg (ancien lieu-dit)
Galgenberg (voormalige)	9 Plaque commémorative André Vésale
Herdenkingsplaat voor Andreas Vesalius	13 Ascenseur des Marolles
Lift van de Marollen
4 Bovendael (ancien lieu-dit)
Bovendael (voormalig)	10 Monument national à l'Infanterie belge
Nationaal monument ter ere van de Belgische Infanterie	Propriété Vésale (ca 1560)
Eigendom van Vesalius (ca 1560)
5 Wollendries (ancien lieu-dit)
Wollendries (voormalige)		Propriété Mansfeld (ca 1560)
Eigendom van Mansfeld (ca 1560)
6 Couvent des Minimes (disparu)
Miniemenklooster (verdwenen)		

In de voetsporen van Andreas Vesalius
Sur les traces d'André Vésale

Wollendries, Bovendael et Galgenberg

Né à Bruxelles, Vésale passe sa jeunesse dans la maison que son père possède à hauteur de l'ancienne rue de l'Enfer (rue de l'Arbre). Les biens de la famille sont situés à l'extrémité sud du quartier noble du Sablon qui s'étire jusqu'au Wollendries (rue aux Laines) où seront construits plus tard plusieurs hôtels particuliers, dont celui de Pierre-Ernest de Mansfeld. Au nord-ouest s'étend le Bovendael (rue des Minimes), quartier interlope peuplé d'indigents et de prostituées. Au sud se trouve le Galgenberg (place Poelaert) où sont installées des potences pour l'exécution des condamnés à mort ; la tradition populaire rapporte que le jeune Vésale s'y familiarisa avec les cadavres pour étudier l'anatomie humaine.

Wollendries, Bovendael en Galgenberg

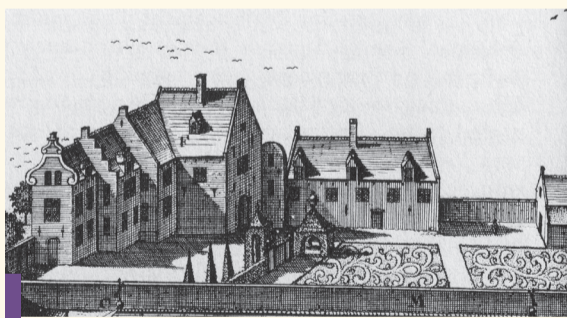
Vesalius, geboren in Brussel, spendeerde zijn jeugd in het huis van zijn vader in de vroegere Hellestraat (Boomstraat). Het eigendom van de familie bevond zich in het zuidelijke deel van de adellijke wijk van de Zavel, die zich uitstrekte tot aan de Wollendries (Wolstraat) en waar later meerdere herenhuizen gebouwd werden, zoals dat van Pierre-Ernest van Mansfeld. Ten noordwesten van hun eigendom strekte zich het Bovendael uit (Miniemenstraat), een louche wijk waar o.a. arme lieden en prostituees woonden. Ten zuiden bevond zich de Galgenberg (Poelaertplein), waar de galgen voor executies van ter dood veroordeelden stonden. Het volksgeloof maakt vaak gewag van het feit dat de jonge Vesalius daarginds lijken ging halen om de menselijke anatomie te bestuderen.

La « Maison de Vésale »

La demeure de Vésale est érigée près de celle de son père, en contrebas de l'hôtel de Mansfeld, le long de la rue de l'Enfer, supprimée à la fin du XVIe siècle. La propriété compte un corps de logis, plusieurs dépendances, des écuries, un jardin entouré de murs et un verger bordant la rue des Feuilles (rue des Minimes). Au sud se trouve un bâtiment appelé Hooghuys (la « maison haute »), sans doute un pavillon de prestige, d'une certaine modernité pour l'époque, dont l'emplacement sur une terrasse aménagée à flanc de colline offre un beau panorama sur la ville et vallée de la Senne. En 1587-1588, la Ville de Bruxelles achète ces biens à Jean de Mol, veuf d'Anne Vésale, fille de l'illustre médecin, et les transfère au comte Pierre-Ernest de Mansfeld.

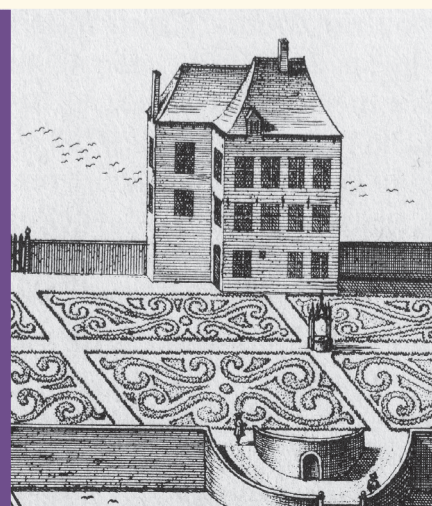
La Hooghuys, vers 1612
Het Hooghuys, omstreeks 1612

La « Maison de Vésale », 1727
Het « Huis van Vesalius », 1727

Het «Huis van Vesalius»

De woning van Vesalius bevond zich vlakbij die van zijn vader, achter het Hof van Mansfeld en in de Hellestraat (die verdween in de 16de eeuw). Het ganze domein bestond uit een woongedeelte, verschillende bijgebouwen, paardenstallen, een ommuurde tuin en een boomgaard die paalde aan de Blaarstraat (Miniemenstraat). In het zuiden bevond zich een gebouw dat gekend stond als het Hooghuys, een voor die tijd prestigieus en modern bouwwerk. Opgetrokken op een terras langs de helling van een heuvel, had men vanuit het gebouw ongetwijfeld een mooi uitzicht over de stad en de Zennevallei. Omstreeks 1587-1588 kocht de Stad Brussel deze goederen van Jean de Mol, weduwnaar van Anne Vesalius, dochter van de illustere geneesheer, en schonk ze aan de hertog Pierre-Ernest van Mansfeld.

La Hooghuys, 1727
Het Hooghuys, 1727

1500 - 1550

Le quartier en 1576 / De wijk in 1576

1550 - 1600

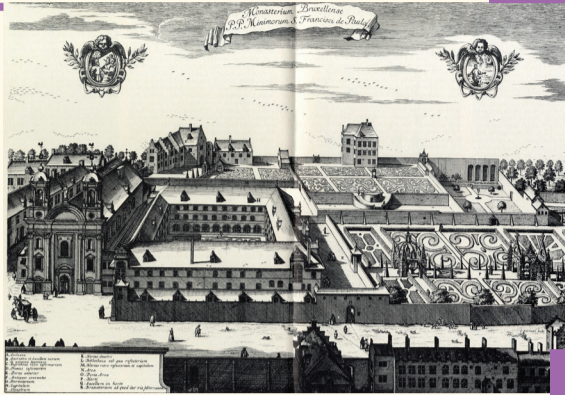

Les Minimes

Le quartier vers 1615
De wijk omstreeks 1615

C

En 1616, Marie-Chrétienne d'Egmont, princesse de Mansfeld, duchesse douairière de Bournonville, cède la majeure partie de la propriété de Vésale aux Minimes ; les religieux occupent ces bâtiments pendant la construction de leur couvent. L'ancienne Hooghuis et les jardins sont annexés aux biens des Bournonville. Entre 1608 et 1618, en attendant la reconstruction de son hôtel rue aux Laines, le duc Alexandre de Bournonville y vit avec son épouse, Anne de Melun. Leur fils, Alexandre II, rénovent ce belvédère qu'il baptise « Beauregard » ; il y installe une bibliothèque et un cabinet de curiosités. Entre 1664 et 1667, une partie de l'ancienne demeure de Vésale est louée par les Minimes à Philippe Staff, écuyer à l'Académie royale de Bruxelles.

1727

De Miniemen

In 1616 schonk Marie-Chrétienne van Egmont, prinses van Mansfeld en douairière graaf van Bournonville, het grootste deel van Vesalius' eigendom aan de Miniemen, die de gebouwen betrokken tijdens de bouw van het eigenlijke klooster. Het vroegere Hooghuis en de tuinen werden geïntegreerd binnen het domein van Bournonville. Hertog Alexander van Bournonville en zijn vrouw Anne van Melun, bewoonden het zelfs enige tijd tussen 1608 en 1618, tijdens de verbouwing van hun hof in de Wolstraat. Hun zoon, Alexander II, doopte deze belvédère na renovatiewerken om tot "Beauregard", waarin hij onder andere een bibliotheek en een curiositeitenkabinet installeerde. Tussen 1664 en 1667, werd een deel van de voormalige woning van Vesalius gehuurd door de Miniemen aan Philippe Staff, schildknaap aan de Koninklijke academie van Brussel.

Début du xxe siècle
Begin 20ste eeuw

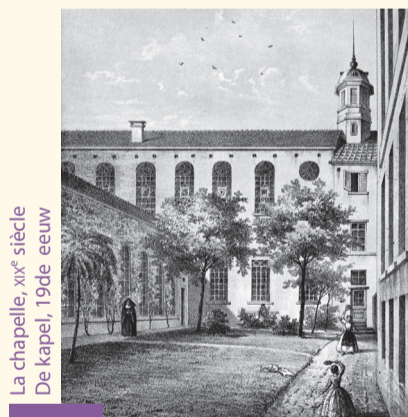
1616 - 1665

Les dames de Berlaimont

En 1808, les dames nobles de Berlaimont s'installent sur la partie de l'ancien couvent des Minimes où se trouvent encore quelques bâtiments de la propriété de Vésale (rue de l'Arbre). Le prince de Merode leur fait don d'un terrain au fond de ses jardins pour y ériger un pensionnat. Le complexe comte une chapelle, des salles de cours, des parloirs et un parc. Soixante ans plus tard, la prolongation de la rue de la Régence entre le Sablon et le palais de Justice condamne le couvent. Expropriées, les religieuses déménagent rue de la Loi en 1864. Tracée à partir de 1872, la rue de la Régence absorbe également une grande partie des jardins de l'hôtel de Merode. Le couvent de Berlaimont est détruit en même temps que les derniers bâtiments du temps de Vésale.

Les serres, XIXe siècle
De serres, 19de eeuw

La chapelle, XIXe siècle
De kapel, 19de eeuw

De dames van Berlaimont

In 1808 namen de dames van Berlaimont hun intrek in een deel van het voormalige Miniemenklooster, waar zich overigens nog steeds enkele gebouwen bevonden van het domein van Vesalius (Boomstraat). De prins van Merode schonk hun een deel van zijn tuinen om er een pensionaat op te richten. Het complex bestond uit een kapel, klassen, bezoekersruimtes en een park. Het klooster was 60 jaar later echter gedoemd te verdwijnen met de verlenging van de Regentschapsstraat tussen de Zavel en het Justitiepaleis. De onteigende dames verhuisden nadien, in 1864, naar de Wetstraat. Tijdens deze werkzaamheden in 1872, ging eveneens een groot deel van de tuinen van het Hof van Merode verloren. Met de afbraak van het Berlaimontklooster, verdwenen eveneens de laatste gebouwen uit de tijd van Vesalius.

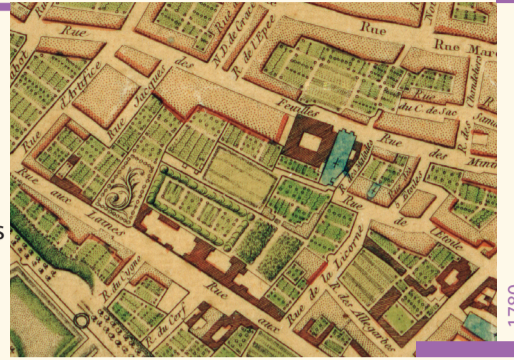
Le quartier en 1866
De wijk in 1866

1808 - 1864

Un couvent et un hôtel

Le quartier actuel
De huidige wijk

Entre 1700 et 1715, le couvent des Minimes est doté d'une nouvelle église. Le complexe atteint sa plus grande extension vers 1750 (cloître, réfectoire, infirmerie, bibliothèque, brasserie, jardins, etc.). Une partie des bâtiments de la propriété de Vésale est qualifiée d'*antiquus conventus*, soit « l'ancien couvent ». Fermé en 1796, le monastère accueille ensuite un atelier de charité, la Manufacture impériale de tabacs, une imprimerie et un hôpital militaire ; en 1823, une École d'enseignement mutuel est érigée au sud sur les plans de J.-B. Vifquain. L'église Saints-Jean-et-Étienne aux Minimes devient paroissiale. La Hooghuis est démolie dans la deuxième moitié du XVIIIe siècle, lorsque l'hôtel de Bournonville passe aux Merode-Westerloo.

1780

Een klooster en een hof

Tussen 1700 en 1715 werd er een nieuwe kerk gebouwd voor het Miniemenklooster. Enige tijd later, rond 1750, bereikte het klooster haar grootste omvang: kloostergebouw, eetzaal, ziekenboeg, bibliotheek, brouwerij, tuinen, enz. Een deel van de gebouwen van het vroegere domein van Vesalius staat gekend onder de naam *antiquus conventus*, of "oud klooster". In 1796 werd het klooster gesloten, waarna het verschillende functies ging bekleden, zoals een bedelaarsgesticht, de *Manufacture impériale de tabacs*, een drukkerij en een militair hospitaal. In 1823 werd er in het zuiden van het domein een *École d'enseignement mutuel* gebouwd naar de plannen van J.-B. Vifquain. De Sint-Jan en Sint-Stefaan ter Miniemenkerk werd in die periode eveneens een parochiekerk. Het Hooghuis werd in de tweede helft van de 18de eeuw afgebroken, op het moment wanneer het hof van Bournonville overgaat op de familie Merode-Westerloo.

L'église des Minimes
Miniemenkerk

1700 - 1800

Le quartier actuel

Le site est encore modifié en profondeur dans les années 1880 avec la création du « quartier de l'Astre ». Sur la rue Ernest-Allard, l'axe central reliant le Sablon au palais de Justice, se connectent les rues de l'Arbre, Charles-Hanssens, Van Moer et Watteu. Le couvent des Minimes est rasé pour faire place à l'athénée Robert Catteau, imposant ensemble Art Déco élevé de 1923 à 1927 sur les plans de l'architecte F. Malfait. En 1964 – année des 400 ans de la mort de Vésale – une plaque commémorative réalisée par E. Salu est placée sur la façade du complexe scolaire, rue des Minimes (en face du n° 71). Dernier chantier d'envergure, un parking est construit sous la place Poelaert dans les années 1990, à l'emplacement de l'ancienne Hooghuis.

Place Poelaert, 1994
Poelaertplein, 1994

F

Monument à la Nation belge
Monument aan de Belgische natie

De huidige wijk

In 1880 werd de site met de aanleg van de Sterrenwijk ondergronds nog meer aangetast. Op de Ernest-Allardstraat, de centrale as die de Zavel met het Justitiepaleis verbindt, geven de Boomstraat, de Charles Hanssenstraat, de Van Moerstraat en de Watteustraat uit. Het Miniemenklooster maakte tussen 1923 en 1927 plaats voor het atheneum Robert Catteau, een imposant bouwwerk in Art Deco van de hand van architect F. Malfait. In 1964, 400 jaar na de dood van Vesalius, plaatste men een herdenkingsplaat (ontworpen door E. Salu) op de voorgevel van het schoolgebouw in de Miniemenstraat (tegenover nr. 71). In de jaren 1990 ten slotte, werd, als laatste grote infrastructurele ingreep, een parking gebouwd onder het Poelaertplein, ter hoogte van het voormalige Hooghuis.

Monument national à l'Infanterie belge
Nationaal monument ter ere van de Belgische Infanterie

1880 - 2015